

Tízparancsolat

Lekció: Kol. 1.12-23
Textus: 2Móz. 20.4-6

2007. február 11.
Gazdagrét

Ne csinálj magadnak faragott képet!

A Tízparancsolat első és második parancsolata szorosan kapcsolódnak egymáshoz. Az első parancsolatban azt követeli a szabadító Isten, hogy népének ne legyen más istene rajta kívül. A második parancsolatban az ellen óv, hogy Izrael bármilyen módon megpróbálja kiábrázolni őt. „*Ne csinálj magadnak semmilyen istenszobrot, ... ne imádd és ne tiszteld azokat*” – utalhat ez a felszólítás más istenekre, bálványokra is. Annyira így van ez, hogy amit mi, reformátusok az első és második parancsolatnak tartunk, azt a római katolikusok és az evangélikusok, valamint a zsidók, egy parancsolatnak vesznek (a katolikusok és evangélikusok a „Ne kívánd” parancsolatot osztják két részre). Mi azonban a klasszikus református felfogást követjük, amely szerint itt nem a népek bálványairól, hanem az egy, igaz és szabadító Isten, az Úr, kiábrázolásának tilalmáról esik szó. Az első két parancsolat közös vonása, hogy mind a kettő az igaz istentisztelet határait rajzolja meg.

I. Mit tilt a második parancsolat?

Izraelt Isten Egyiptomból szabadította ki, és majd a pusztai vándorlás ideje után Kánaán földjén telepíti le. Mindkét helyen körbeveszik Isten népét azok a vallásos kultuszok, amelyek isteneiket magas művészi színvonalon ábrázolják. Képek és szobrok sokasága emlékezteti Isten népét arra, hogy mi az istenek tiszteletének a bevett és népszerű módja. A szobrok és képek a földöntúli, láthatatlan valóságot hordozzák és jelenítik meg annak az embernek a számára, aki így tud kapcsolatba kerülni a mennyeiek láthatatlan világával. El tudja képzelni isteneit, vonzóvá tudja tenni azokat, állandó jelenlétükről biztosítja magát az istenek megjelenítésével, kiábrázolásával. A zsidó, az iszlám és a keresztény vallások kivételével az istenek kiábrázolása a mai napig hozzátartozik a legtöbb vallási kultuszhoz. Gondoljunk a hatalmas, többemeletnyi magas Buddha-szobrokra, vagy a sok száz, sőt, ezer istent hordozó hindu templomokra, a „gyönyörű Krishnára”, akit kezünkbe adott brossúrákból a legtöbben el tudnak képzelni. Szintén jól ismerjük a görög istenek ábrázolásait, míg alig-alig az afrikai törzsi vallások isteneit. De mindezekben a vallásokban, hasonlóan a pusztában vándorló Izrael szomszédjaihoz, az istenek kiábrázolása a legtermészetesebb és legmindennapibb része az életnek. Miért mondja hát az Úr az ő népének, hogy „*Ne csinálj magadnak semmilyen istenszobrot...*”? Miért nem élheti meg Izrael hitét a szomszédaihoz hasonlóan? Halljuk meg a választ a zsoltáros szavaival:

*„Miért mondanák a pogányok: Hol van az ő Istenük?
A mi Istenünk a mennyben van, megalkotott mindent, amit akart!
A bálványok ezüstből és aranyból vannak, emberi kéz csinálmányai.
Van szájuk, de nem beszélnek, van szemük, de nem látnak.
Van fülkük, de nem hallanak, van orruk, de nem szagolnak.
Van kezük, de nem tapintanak, van lábuk, de nem járnak, nem jön ki hang a torkukon.
Hozzájuk hasonlók lesznek készítőik, és mindazok, akik bennük bíznak!”* (Zsolt. 115.2-8).

Ebben a néhány sorban világosan benne van, miért tiltakozik Izrael, valamint Isten, bármiféle kiábrázolás ellen. Az Úr mindenek teremtője – hogyan hordozhatná őt bármi is azok közül, amit ember alkot valaminek a képére, amik „*fenn az égben, lenn a földön, vagy a földön a víz alatt vannak.*” A tilalom egyik oka egyszerűen az, hogy nem létezik olyan

valóság a földön, ami elégséges lenne ahhoz, hogy az élő Istent reprezentálja. Készüljön bármilyen odaadással is egy emberi alkotás, a végeredmény mégha gyönyörű is, de akkor is egy néma, süket, vak, érzéketlen, tehetetlen tárgy. Isten lényegi természetének mond ellen minden kiábrázolás, minden emberi megjelenítés, hiszen ő él, cselekszik, megszólít, meghallgat – és mindezt szeretetéből teszi.

Isten nem engedi, hogy Izrael bármilyen módon megpróbálja őt magához kötni, jelenlétét így garantálni, személyét uralni és manipulálni. A statikus kép vagy szobor tisztelete, mégha fenn is tartjuk, hogy a népek nem azonosították a tárgyat az istenséggel, akkor is hamis képzetet és hamis biztonságérzetet ad. Sugallja a gondolatot, hogy Isten is statikus, kézbe vehető, irányítható, magunkkal cipelhető. Isten azonban nem kíméli meg népét a hit és bizalom nagy ajándékától, amelynek lényege, hogy akkor is, úgy is ragaszkodjanak hozzá, amikor nem tudják pontosan a jövőjüket, amikor nem tudják, Isten mit fog tenni. Nem köthetik magukhoz annak jelenlétét, aki pusztán szeretetből adta magát nekik, és aki megígérte, hogy velük marad, ha megtartják szövetségét. Végezetül az a megmerevedett, rögzített istenkép, amit egy ilyen ábrázolás feltételez, döntő hatással lesz az azt megalkotó emberre: „*Hozzájuk hasonlók lesznek készítőik, és mindazok, akik bennük bíznak!*” Elvész az élő hit, a bizalom, hogy Isten megszólít, kijelenti magát és cselekszik, hiszen leképeztük őt, kiismertük és rögzítettük őt. A kép megalkotásával elveszett kiismerhetetlen, rejtélyes volta, csorbult szabadsága, végtelen és mindenén túl lévő volta, hiszen megfoghatóvá, elképzelhetővé tettük őt.

Talán érezzük, hogy a kísértés hatalmas Isten népe számára minden korban: kössük őt magunkhoz, szelidítsük őt ahhoz, ahogy el tudjuk képzelni, szorítsuk be egy szoborba, képbe, sémába, és akkor megszabadultunk a hit és bizalom kockázatától, az Istennek való kiszolgáltatottság érzésétől. Kiszolgáltatottá tettük őt a kiábrázolásban, hogy a magunk kiszolgáltatottságát megszüntessük. Ez ellen tiltakozik a szabadító és népével szövetséget kötő Isten a második parancsolatban.

Hogyan halljuk ezt a parancsolatot mi, 21. századi keresztények? A kereszténység protestáns ágában nincsenek képek, szobrok ábrázolások. A reformátorok éppen a fentiek miatt ragaszkodtak ahhoz, hogy a templomokból mindaz, ami elvonja a figyelmet Isten szavától, kikerüljön. De, Kálvin János szavaival élve, az ember szelleme bálványgyár, és ezért nem gondolhatjuk, hogy azzal, hogy templomainkban nincsenek ábrázolások, magától értetődően szabadok vagyunk mindattól, amit Isten e parancsolatban tilt. Mert ha nincsenek is képeink, vannak képzeleteink. Olyan mentális képeink, amelyekbe hasonlóképpen bekényszerítjük az Urat, mint a fa-, fém-, vagy kőszobrokba. Olyan bálványképek, amelyek hasonlóan tehetetlenek, mint amiről a zsoltáros írt, amelyekkel hasonlóan a hit és bizalom hozzáállását akarjuk megspórolni, és amelyek hasonlóan a maguk képére formálnak minket.

Az első és legnyilvánvalóbb a „magam elképzelése szerinti Isten” a „hiszek, de saját elgondolásom szerint” élők nagy táborában. Hallatlanul vonzó, felvilágosult, nyitott és rugalmas az az ember, aki a maga elképzelése szerint hisz, más szóval maga készíti saját istenképét. Nem begyepesedett, aki egy elavult egyház régi tanait hiszi, nem tömegember, akinek azonos hitvallása lenne sok másik embertársával, neki saját, mai, személyesen rászabott istenképe van (amint személyesen rászabott a képernyővédője, a mobil csengőhangja, előlapja, és oly sok minden a mai kultúránkban.) Nem tudom, bántó-e, ha Jeremiás próféta szavaival illetjük az ilyen, az emberi fantázia, megsejtés, válogatás által megcsinált istent: madárijesztő uborkaföldön (Jer. 10.3-5). A próféta ezt a mesterember keze által készített bálványról mondja, de azt gondolom, hogy találó a „magunk elképzelése” szerinti istenre is. Még pedig azért, mert rámutat arra a hihetetlen vakságra és arroganciára, amely úgy ragad ránk, hogy észre sem vesszük: mindenkinél okosabbnak, különlegesebbnek és egyedibbnek hisszük magunkat. És közben sokan olyanok lesznek, mint a saját elképzelt istenük: zavarosak, elveszettek és tehetetlenek. Vizsgáljuk meg magunkat, hogy külső

hitvallásos életünknek egy belső, titkos zugában nem húzódik-e meg egy ilyen madárijesztő, akinek nem sok köze van az élő és szabadító Istenhez, aki Jézus Krisztusban kijelentette magát!

Bizonyos hamis képeket, képzeteket jobban is körül lehet írni. Egy gyakori kép, jobbára azokban, akik vallásos háttérből jöttek, az erkölcsi igazságosztó és rendrakó isten képe. Számukra Isten teljesen belefér a „jókat megjutalmazza, a gonoszokat megbünteti” leegyszerűsített képbe. Mások baját, nyomorúságát látván nem restek az „Isten nem ver bottal” kegyetlen és látszólagos bölcsességét hangoztatni, míg ha őket éri baj, nem jutnak a tovább a „miért ver Isten, mit vétettem?” gondolatán. Gyorsak az ítélezésben, önigazultak, és keményszívűek - hasonlóan a képzeletükben élő istenhez, aki nem ismeri a kegyelmet, valamint nem ad teret titkoknak. Jézus korbalei formáját jól szemlélteti tanítványok kérdése, amikor egy vakon született emberrel találkoznak: „*Ki vétkezett: ez, vagy a szülei, hogy vakon született?*” (Jn. 9.2) Nagyon kemény, merev kép ez sokakban, amibe megpróbálják beszorítani azt az Istent, aki a bűnösök barátja, minden kegyelem és szeretet forrása.

De mindjárt itt a másik torz kép is, a jóságos és tehetetlen öregapó képe. Isten mindig kész mindent elnézni, feladata, hogy szeretetével simogasson, gondokban megsegítsen. Azután félre lehet tenni, mint egy öreg papát, aki akkor sem szól semmit, ha észre sem veszik. Hogy gyűlöli és megítéli a bűnt? Ez semmiképpen sem fér be ebbe a képbe. A legjobb esetben egy „bocsi” szintű és értékű (azaz értékelhetetlen) elnézést kérésre telik tisztelőjének. Ebbe a képbe teljesen jól belesimul a karácsonyi jézuska is, aki szintén nem jelent többet egy kis vallásos érzületnél.

Ha tetszik, ha nem, mindannyiunkban él egy kép Istenről. Ez nem feltétlen vizuális, de jól körülhatárolható, annak mentén, hogy mit tudunk elképzelni és mit nem vele kapcsolatban. Nevezhetjük ezt egy sémának is, amibe Istent beszorítjuk, amellyel őt korlátozzuk. Megmondjuk neki, mit tehet, vagy mit nem tehet. Minden ilyen rögzült kép az Úrral való élő kapcsolatát hiányára mutat rá, illetve abból fakad. Ameddig Isten Igéje meg tud szólítani, amíg élő imádságban válaszolsz neki, amíg hittel és bizalommal jársz vele, nem merevedett a vele való kapcsolatod egy képpé, képzetté. De amint az élő hit elvész, már csak egy képzetet azonosítunk az élő Úrral, és elindultunk a némává, süketté, tehetetlenné válás útján... „*Ne csinálj magadnak semmilyen istenszobrot, ... ne imádd és ne tiszteld azokat*”. Miután láttuk, mit tilt a második parancsolat, gondolkozzunk el azon, hogy mire hív.

II. Mire hív a második parancsolat?

Istennek semmiféle kiábrázolása nem megengedhető, mondtuk. Semmi nincs a teremtett világban, ami elégséges módon visszatükrözhetné őt. Ezen a ponton mégis el kell gondolkoznunk azon, amit így mond a Biblia: „*Megteremtett Isten az embert a maga képmására, Isten képmására teremtette, férfivá és nővé teremtette.*” (Gen. 1.27) Istennek, saját döntéséből és teremtői tetteiből kifolyólag, mégis van egy képmása a földön: az ember, a férfi és a nő. Semmilyen kultikus kiábrázolás nem elégséges, de az ember arra hivatott, hogy mindennapi életében, azáltal, hogy hűséges teremtő Istenének akaratához, képviselje az Urat, sőt, kiábrázolja őt. Ez az egyetlen kiábrázolás, amit Isten eltűr, sőt, amit elvár. Isten népe, akit Isten arra szabadított meg, és azért kötött vele szövetséget, hogy királyi papság legyen, arra hivatott, hogy bemutassa Istent az egész világnak. Ezért adja nekik Isten a szövetséget, annak dokumentumát, a Tízparancsolatot, hogy hűségesen és engedelmesen élve kiformalódjon Isten képe a népek és nemzetek előtt.

Tudjuk jól, hogy ez az istenképűségünk a bűnesetben összetört. Hogy nem képviseljük mi úgy az Urat, ahogyan szeretnénk. Hogy az ember, mindjárt a kezdet kezdetén, kudarcot vallott e nagy elhívás teljesítésében. De Isten nem hagyta annyiban az embert, és a világot, nem hagyta képviselője nélkül alkotását. Elküldte fiát, Jézus Krisztust, aki azt mondja

magáról: „*Aki engem lát, látja az Atyát.*” (Jn. 14.9). Pál apostol pedig így vall róla: „*Ő a láthatatlan Isten képe.*” (Kol. 1.15) Őbenne, aki tökéletes és igaz, látjuk az Isten igazi kiábrázolását. Él, szól, beszél, hallgat, cselekszik, nem úgy, mint a bálványok. Együttérez és gyógyít, hatalommal tanít, erővel megszabadít, kegyelemmel életet változtat meg. Sőt, mindezeket nemcsak akkor végezte, amikor testben itt járt, hanem azóta is teszi azok közösségében, akiket kiszabadított egy hiábavaló életből, és elhívott a vele való közösségbe. Igen, a mi elhívásunk, hogy Isten képe legyünk a világban. A tiéd, és az enyém, akik Krisztust magunkénak valljuk, akik az úrvacsorában őt magunkhoz vesszük. Arra hívott el, és azt akarja cselekedni bennünk, hogy egyre inkább elváltozzuk az ő ábrázatára, hogy egyre világosabban, láthatóbban, élesebben legyünk Isten kiábrázolása a világban.

Ha Isten népére néznek ma Magyarországon, kevesen látják meg az Urat. Nagyon homályos, elmosódott, maszatos az a kép, amit mi visszatükrözünk. De nem kell ennek így lennie, és nem kell ennek így maradnia! Ha könyörgünk Isten Szentlelkéért, mert felgerjed szívünk szeretete az iránt, aki megváltott minket, ha hittel vesszük magunkhoz a megfeszített Krisztus testének és vérének jegyeit, megtörténik a csoda: az Isten népe, és benne te és én, leszünk egyre inkább Isten képmása. Nem azért, hogy minket imádjanak, hanem azért, hogy velünk együtt minél többen magasztalják a teremtő és megváltó Istent. Szabaduljunk meg hát hamis képzeleteinktől, és szánjuk magunkat oda, hogy kiábrázolódjék rajtunk a Krisztus. Ámen!